

УДК 821.111-31.10(72)

Е.О. Пархоменко

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЖАНРУ АНТИУТОПІЇ ПІД ВПЛИВОМ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ НА МАТЕРІАЛІ ТРИЛОГІЇ ЛОРЕН ОЛІВЕР «ДЕЛІРІУМ»

Анотація

Мета статті – прослідкувати процес трансформації жанру антиутопії на сучасному етапі його розвитку на прикладі трилогії Лорен Олівер.

Жанр антиутопії продовжує залишатися одним із найбільш популярних жанрів у сучасній літературі. Це пов'язано, насамперед, з тим, що зараз людство активно досліджує можливі шляхи свого розвитку, намагаючись знайти різні способи подолання гіпотетичних катастроф. Жанр антиутопії, що розвивався головним чином як критична реакція та антитеза до утопії, став своєрідним відгуком людства на бурхливі соціально-політичні події тих часів. На сьогодні трилогія «Деліріум» є одним із найбільш успішних романів, що підтверджується схвальними рецензіями від авторитетних видань та високими позиціями, які займають усі три частини трилогії у численних списках бестселерів. Твір, що досліджується, є зразком антиутопії як масового жанру.

Основні методи, які використовувалися в ході дослідження, – сюжетно-образний аналіз, проблемно-тематичний аналіз, компаративний аналіз. У роботі розглянуто особливості сюжету трилогії «Деліріум», образи головних героїв, проблематику, конфлікт твору, а також залучено історичний жанровий контекст. Виявлено як ознаки масового жанру (популярність та комерційний попит, тривіальність та стереотипність, зображення вічних цінностей та проблем людства, жанрова структурованість та схематичність, серійність, акцентування уваги на зображенні людських відносин, поетика «хепі-енду»), так і класичної антиутопії (тоталітарна держава,

велика кількість образів, мотивів та мікросюжетів, що є схожими на відповідні образи, мотиви та мікросюжети у творах цього жанру). Автор дійшов висновку, що процес трансформації жанру антиутопії на сучасному етапі його розвитку полягає в запозиченні ним рис масової літератури.

Ключові слова: популярність твору, стереотипність, пост-модернізм, загальнолюдські цінності, любовний роман, серійність, Лорен Олівер.

Аннотація

Цель этой статьи – проследить процесс трансформации жанра антиутопии на современном этапе его развития на примере трилогии Лорен Оливер.

Жанр антиутопии продолжает оставаться одним из самых популярных жанров в современной литературе. Это связано прежде всего с тем, что сейчас человечество активно исследует возможные пути своего развития, пытается найти различные способы преодоления гипотетических катастроф. Жанр антиутопии, который развивался главным образом как критическая реакция и антитеза утопии, стал своеобразным откликом человечества на бурные социально-политические события того времени. Сегодня трилогия «Делириум» является одним из самых успешных романов, что подтверждается одобрительными рецензиями от авторитетных изданий и высокими позициями, которые занимают все три части трилогии в многочисленных списках бестселлеров. Исследуемое произведение является образцом антиутопии как массового жанра.

Основные методы, которые использовались в ходе исследования, – сюжетно-образный анализ, проблемно-тематический анализ, компаративный анализ. В работе рассмотрены особенности сюжета «Делириума», образы главных героев, проблематика, конфликт произведения, а также привлечен исторический жанровый контекст. В ходе исследования в трилогии обнаружено как признаки массового жанра (популярность и коммерческий спрос, тривиальность и стереотипность, изображение вечных ценностей и проблем

человечества, жанровая структурированность и схематичность, серийность, акцентирование внимания на изображении человеческих отношений, поэтика («хэппи-энда»), так и классической антиутопии (тоталитарное государство, большое количество образов, мотивов и микросюжетов, что походят на соответствующие образы, мотивы и микросюжеты в произведениях этого жанра). Автор статьи пришел к выводу, что процесс трансформации жанра антиутопии на современном этапе его развития заключается в заимствовании черт массовой литературы.

Ключевые слова: популярность произведения, стереотипность, постмодернизм, общечеловеческие ценности, любовный роман, серийность, Лорен Оливер.

Abstract

The purpose of this study is to trace the process of transformation of the genre of anti-utopia at the present stage of its development on the example of the Lauren Oliver trilogy.

The anti-utopia continues to be one of the most popular genres in modern literature. This is primarily conditioned by the fact that humanity is actively exploring possible ways of development, trying to find different ways to overcome hypothetical disasters. The genre of anti-utopia, which developed mainly as a critical reaction and antithesis to utopia, became a kind of human response to the turbulent socio-political events of that time. The Delirium trilogy is one of the most successful novels to date, as evidenced by the rave reviews from reputable publications and the high positions that occupy all three parts of the trilogy in numerous bestseller lists. The studied work is a sample of anti-utopia as a mass genre, which are considered on the example of the features of a romantic novel.

The specific features of the plot of Delirium, images of the main characters, problems, conflict of the work are considered in the study, also involving the context of the historical genre. In the course of the study, the trilogy demonstrated both attributes of mass genre (popularity and commercial demand, triviality and stereotypes, depiction of eternal values and problems of humankind, genre structure and sketchiness,

seriality, emphasis on human relations, poetics of «happy ending») and classical anti-utopia (totalitarian state, a large number of images, motifs, and micro-plots that are similar to the corresponding images, motifs, and micro-plots in the works of this genre). The study concludes with the statement that the process of transformation of the genre of anti-utopia at the present stage of its development lies in borrowing the features of mass literature.

Keywords: popularity of the work, stereotypes, postmodernism, universal values, romantic novel, seriality, Lauren Oliver.

Вступ

Розвиток літератури в епоху постмодернізму призводить до розмивання меж між мистецтвом «високим» та «низьким». У цей час особливої популярності набуває масова література, заснована на трансляції загальнолюдських цінностей та потреб. Саме постмодернізм прийняв до свого кола неелітарні тексти, поєднав у своїх творах стиль високої та масової літератури. Антиутопія продовжує залишатися одним з найбільш популярних жанрів у сучасній літературі. Це пов'язано, насамперед, з тим, що зараз людство активно досліджує можливі шляхи свого розвитку, намагаючись знайти різні способи подолання гіпотетичних катастроф. Показовим є те, що літературний процес початку XXI століття часто називають «фабрикою антиутопій» (Чанцев, 2007), а предметом зображення в антиутопії є елементи сучасної дійсності, за допомогою яких письменники намагаються осмислити, що відбувається зараз у світі та що буде відбуватися потім. Таким чином, антиутопія є не тільки літературним жанром, але й соціокультурним феноменом сприйняття та формування людиною образу майбутнього світу.

Сучасні антиутопічні тексти поєднують у собі риси як класичної антиутопії, так і літературно-художніх текстів, призначених для широкого загалу. Таким чином, на сучасному етапі розвитку жанру антиутопії відбувається процес його трансформації під впливом масової культури.

Дослідженню жанру антиутопії приділяли увагу такі літературознавці, як Ю.А. Жаданов (2010), О.Л. Дашко (2004), Б.А. Ланін (1993), Л.М. Юр'єва (2005), І.Д. Тузовський (2009), С.Г. Шишкіна (2009), Д. Рісман (1994), Е. Фромм (2000), Л. Сарджент (1981) та багато інших. Значний внесок у дослідження феномену масової літератури зробили М.О. Черняк (2009), Т.А. Скокова (2009), Н.А. Купина (2009), І.І. Пархоменко (2011) та інші вчені. Однак у літературознавстві й донині бракує комплексних досліджень сучасної масової антиутопії ХХІ ст.

Літературний процес завжди є віддзеркаленням та реакцією на соціально-політичні зміни у світі. Початок ХХ століття став переломним етапом у розвитку утопічного жанру: на зміну багатовікової традиції «позитивної утопії» приходять ера «негативних утопій» (Шацький, 1990). Чимало літературознавців нерідко називають ХХ століття саме століттям антиутопії або дистопії. Мета цієї статті – прослідкувати процес трансформації жанру антиутопії на сучасному етапі його розвитку на прикладі трилогії Лорен Олівер.

Як відомо, ХХ століття було періодом двох світових війн, революцій, репресій, нищівних тоталітарних режимів та інших масштабних історичних змін. Вищезазначені події, а також новітні досягнення науково-технічного прогресу, не могли не позначитися на розвитку світової літератури. Саме в цей час з'являється значна кількість романів-антиутопій, у яких було зображено не ідеальне футуристичне майбутнє, як, наприклад, у творах утопічного жанру, а жахливе, деморалізоване суспільство, що балансує на тонкій грані між продовженням свого існування та самознищенням. Найбільш видатними романами-антиутопіями ХХ століття є такі твори, як «Залізна п'ята» Джека Лондона (1908), «Ми» Євгена Замятіна (1921), «Прекрасний новий світ» Олдоса Хакслі (1932), «1984» Джорджа Оруелла (1949), «451 градус за Фаренгейтом» Рея Бредбері (1953), «Механічний апельсин» Ентоні Берджеса (1962) та інші (Watkins, 2012).

Методологія і методи

Основні методи, які використовувалися в ході дослідження, – сюжетно-образний аналіз, проблемно-тематичний аналіз, компаративний аналіз.

Результати та дискусії

Трилогія «Деліріум» як зразок сучасної масової літератури

Виникнення жанру антиутопії тісно пов'язане з процесом історичного розвитку та формуванням суспільства. Беручи свій початок із утопічної традиції, накопичення окремих елементів антиутопічного мислення починається ще за часів античності. Проте остаточно як новий жанр літератури антиутопія оформлюється лише у ХХ ст.. Антиутопія є логічним продовженням еволюції жанру утопії й формально також може бути віднесена до цього напрямку. Проте вже у ХХ столітті антиутопія почала розглядатися як самостійний літературний жанр, що має свої специфічні ознаки та характеризується певним колом ідей. Тому дуже важливим є питання визначення особливостей антиутопії, які відрізняють її від усіх інших літературних жанрів.

На сьогодні трилогія «Деліріум» (Oliver, 2011, 2012, 2013) є одним із найбільш успішних романів, що підтверджується схвальними рецензіями від авторитетних видань та високими позиціями, які займають усі три частини твору в численних списках бестселерів. Найбільш вагомими з отриманих винагород є звання бестселера за версією New York Times (2019) та найкращої книги року від Amazon, яке отримала кожна частина трилогії – «Деліріум», «Пандемоніум» та «Реквієм» – у 2011, 2012 та 2013 роках відповідно. Подібний успіх можна пояснити високою зацікавленістю сучасного читача масової літератури саме жанром антиутопії, який досі продовжує розвиватися та продукувати велику кількість текстів. Крім трилогії «Деліріум» Лорен Олівер, серед найбільш популярних масових антиутопій слід зазначити також трилогію Сьюзен Коллінз «Голодні ігри», «Дивергент» Вероніки Рот, «Той, що біжить в лабіринті» Джеймса Дашнера, «Відгінки сірого» Джаспера Ффорде, «Зруйнуй мене» Тахіри Мафі та багато інших (Watkins, 2012). Перераховані

романи-антиутопії мають дещо схожу тематику, проблематику, сюжетні колізії та конфлікти. Автори також підходять однобічно до вирішення поставлених у творах проблем, завершуючи кожну з історій щасливим фіналом. Очевидно, що подібні твори є найбільш затребуваними на ринку літератури, тому найуспішніші з них так чи інакше стають об'єктом численних наслідувань та копіювань.

Однією з основних рис масової літератури є її *популярність та комерційний попит*. Жанр антиутопії став невід'ємною частиною сучасної масової літератури та привертає до себе увагу найбільш широких верств населення, незалежно від віку та освіти. Особливою популярністю при цьому він користується у молоді та підлітків, звертаючись до цінностей та проблем, які цікавлять в першу чергу молодих людей. Прикметно, що усі вищезазначені популярні антиутопії є трилогіями, проте деякі успішні твори масової літератури можуть включати чотири, п'ять або навіть більше частин. Цей факт є підтвердженням наступної характерної риси масової літератури – її *серійності*. Автори популярних романів, досягши успіху, зазвичай не зупиняються на написанні однієї книги, а навпаки, намагаються продовжити серію, об'єднавши за рахунок одних і тих же персонажів, якомога довше. Трилогія «Деліріум» також не є виключенням в даному випадку. Логічним завершенням історії Ліни та її кохання міг би стати фінал першої частини, коли вона втікає із ізольованого стіною міста до дикої місцевості. Проте авторка роману вирішує написати продовження пригод головної героїні, які, як у кращих традиціях творів масової літератури, обов'язково мають завершитися хепі-ендом.

Ще однією важливою ознакою масової літератури є її *тривіальність та стереотипність*, що полягає в зображенні вічних цінностей та проблем людства. Проте, на відміну від елітарної літератури, яка кожен раз пропонує нове рішення певної проблеми, масова література представляє вже давно відомі сценарії виходу з певних ситуацій, які неодноразово ставали предметом зображення в творах класичної літератури. У трилогії «Деліріум» на першому місці стоїть проблема кохання, яка, без сумніву, є однією з вічних проблем

світової літератури. Головна героїня трилогії – Ліна Хелоей – часто розмірковує на тему кохання, намагаючись зрозуміти, чим воно є насправді: «Love, the deadliest of all deadly things: It kills you both when you have it and when you don't... Love: It will kill you and save you, both»; «Love: a single word, a wispy thing, a word no bigger or longer than an edge. That's what it is: an edge; a razor. It draws up through the center of your life, cutting everything in two. Before and after. The rest of the world falls away on either side» (Oliver, 2011). Також Ліна постійно згадує слова її покійної матері, які та часто казала своїй донці. Ці слова неодноразово повторюються у тексті: «I love you. Remember. They cannot take it» (Oliver, 2011). Головні герої «Деліріуму», подібно до більшості героїв творів масової літератури, мають пройти нелегкий шлях боротьби за своє кохання перед тим як вони нарешті зможуть бути разом. Незважаючи на те, що даний твір є антиутопією за своєю жанровою природою, головна увага в ньому приділяється не критиці тоталітарного ладу управління суспільством з усіма його можливими негативними наслідками, а зображенню кохання на фоні такого суспільного устрою. Антиутопічний суспільний устрій слугує лише перешкодою на шляху до взаємного щастя двох людей. Подолання закоханими різних перешкод роблять очікувану читачами зустріч героїв максимально яскравою та ефектною.

При цьому авторка трилогії «Деліріум» суворо дотримується вимог жанру роману-антиутопії. У даному творі наявні майже усі характерні риси роману-антиутопії, що є підтвердженням ще однієї основної риси масової літератури – її *жанрової структурованості та схематичності*. Поряд з уже згадуваною специфічною характеристикою антиутопії – наявністю зображення держави з тоталітарною системою управління – у трилогії «Деліріум» спостерігається велика кількість образів, мотивів та мікросюжетів, що є схожими з відповідними образами, мотивами та мікросюжетами творів класичної антиутопії. Раніше вже виокремлювалися спільні елементи у зображенні антиутопічного світу «Деліріуму» та таких класичних зразків жанру антиутопії, як «1984» Джорджа Оруелла, «Ми» Євгена Замятіна, «Прекрасний новий світ» Олдоса

Хакслі, а також «451 градус за Фаренгейтом» Рея Бредбері. Таким чином, графаретність у зображенні світу антиутопії, дотримання усіх її канонів та жанрових характеристик, а також домінування повторюваного над новим у творі не залишає сумнівів щодо приналежності трилогії «Деліріум» саме до жанру антиутопії. Крім того, трилогія «Деліріум» характеризується наявністю схематичних персонажів, що є беззаперечною рисою творів масової літератури, а також схематичністю сюжету, конфлікту та проблематики твору, про що докладніше йтиметься далі.

Жанрові ознаки жіночого роману в трилогії «Деліріум»

Підвищена увага до проблеми кохання та боротьби за свої почуття наближує трилогію «Деліріум» до такого жанру масової літератури, як жіночий роман, або, як його ще називають, дамський, рожевий, любовний роман або love story. Образ головної героїні «Деліріуму» є стандартним для будь-якого твору масової літератури. Ліна – сирота, яку виховувала її тітонька. Ліна ніколи не вважала себе красунею, та й, за словами автора книги, не була нею: «I don't like makeup, have never been interested in clothes or lip gloss... I'm not ugly, but I'm not pretty, either. Everything is in-between. I have eyes that aren't green or brown, but a muddle. I'm not thin, but I'm not fat, either. The only thing you could definitely say about me is this: I'm short» (Oliver, 2011). Проте під впливом кохання вона поступово починає усвідомлювати свою привабливість і перетворюється із сірої непомітної дівчини у яскраву красуню: «But then he breathes, "Beautiful," and when his eyes meet mine I know that he really, truly means it. That night, for the first time in my life, I stand in front of the bathroom mirror and don't see an inbetween girl. For the first time, with my hair swept back and my nightgown slipping off one shoulder and my eyes glowing, I believe what Alex said. I am beautiful» (Oliver, 2011). На рівні ампула Ліна – позитивна головна героїня, яка закохується у позитивного головного героя – Алекса. Провідна функція героїні жіночого роману – повне розчинення в любовному почутті. Ідеальна героїня ніколи не виступає як завойовниця, її образ відповідає суспільним уявленням про ідеальну жіночність, її

притаманні такі риси, як м'якість, податливість, скромність. Так і в романі «Деліріум», навіть закохавшись, Ліна всіяко намагається приховати своє хвилювання, і ця стриманість особливо приваблює головного героя: «All day I tried not to worry about why on earth Alex would be so nice to me. I even imagined – for one brief, stupid second – that maybe after my evaluation I'd get matched with him. I'd had to shunt that thought aside too» (Oliver, 2011).

Конфлікт у жіночому романі, подібно до конфлікту у трилогії «Деліріум», заснований на зіткненні несприятливих для головних героїв зовнішніх обставин, що перешкоджають їхньому кохання, яке має для них доленосний характер. Герої спочатку не розуміють силу власної любові, намагаються протистояти їй, але в підсумку виявляються безсилими перед цим високим та світлим почуттям. У романі «Деліріум» нещастя головної героїні в особистому житті пояснюється суспільними перешкодами, а не особистісними недоліками, тому її доля викликає у читачів співчуття. При цьому Ліна до певного часу не усвідомлює глибини та доленосності свого кохання, проте згодом почуття перемагають над розумом і Ліна стає більше не спроможною протистояти їм. Страх захворіти на *amor deliria nervosa* залишає її, поступаючись місцем кохання: «I feel my chest seize up when he pulls away and takes my hand and we have to start walking again, not kissing, like suddenly I can only breathe correctly when we are... Then I'm sneaking into the house and up the stairs and into the bedroom, and it's not until I've been lying in bed for a long time, shivering, aching, missing him already, that I realize my aunt and my teachers and the scientists are right about the deliria. As I lie there with the hurt driving through my chest and the sick, anxious feeling churning through me and the desire for Alex so strong inside of me it's like a razor blade edging its way through my organs, shredding me, all I can think is: It will kill me, it will kill me, it will kill me. And I don't care» (Oliver, 2011).

Зазвичай, пафос жіночого роману полягає в доведенні першорядного значення кохання в житті людини, що також є характерним для трилогії «Деліріум». У романі ідея «правильного»

світоустрою полягає у моделі суспільства, де довіряють почуттям, де почуття є важливими, а людина є значущою завдяки своєму внутрішньому світу. Проблематика «Деліріуму», подібно до проблематики жіночого роману, виявляє протиріччя між повсякденністю, яка передбачає розміреність, впорядкованість існування, підпорядкування якимсь загальноприйнятими правилами та силою почуттів, які протистоять цим правилам і буквально змітають все на своєму шляху: «You have to understand. I am no one special... But I have a secret. You can build walls all the way to the sky and I will find a way to fly above them. You can try to pin me down with a hundred thousand arms, but I will find a way to resist. And there are many of us out there, more than you think. People who refuse to stop believing. People who refuse to come to earth. People who love in a world without walls, people who love into hate, into refusal, against hope, and without fear. I love you. Remember. They cannot take it» (Oliver, 2011).

Наступною важливою ознакою масової літератури є *акцентування уваги на зображенні людських відносин*. Схожість «Деліріуму» з жіночим романом проявляється головним чином у мелодраматичному зображенні історії любовних взаємовідносин головної героїні та героя. Лорен Олівер докладно описує усі романтичні переживання головної героїні твору – Ліни, а саме її думки, почуття, хвилювання, тривоги тощо, від яких вона не може позбутися протягом майже усієї дії твору. Яскравим прикладом цього може слугувати нижченаведений опис почуттів та думок Ліни: «The next day, a Saturday, I wake up thinking of Alex... Thinking of Alex makes a golden glow spread through me... The anticipation of seeing Alex again is messing with my appetite big-time. Another sign of the deliria... If I could, I would rest my head on the counter and dream, and dream, and dream. I would dream I was back in the shed with Alex. I would dream of the firmness of his chest pressed against mine and the strength of his hands and his voice saying, “Let me show you.”... He doesn't know. He doesn't know that I can still taste Alex's lips against mine, can still feel his hand sliding over my shoulders. For the first time in my life I've done something for me and by choice and not because somebody told me it was good or bad. As Alex walks through

the store, I think that there's an invisible thread tethering us together, and somehow it makes me feel more powerful than ever before... Our hands connect as I place the bills in his palm, and a shock of electricity goes through me. I want to grab him, pull him toward me, kiss him right there» (Oliver, 2011).

Отже, на першому плані в жіночому романі – історія кохання. Герой та героїня зустрічаються, між ними зароджуються та наростають ніжні почуття, але вони розлучаються через несприятливі для їхнього союзу обставини, щоб через деякий час знову зустрітися. Незважаючи навіть на «фатальні» перешкоди, на яких може бути заснована фабула роману, любовна історія традиційно має щасливу розв'язку: нова зустріч, пояснення героїв та чітко виражена ними готовність до відновлення зруйнованого союзу. Така поетика зазвичай характерна для будь-якого жіночого роману. Трилогія «Деліріум» також не відхиляється від зазначеного ходу подій. У першій частині головні герої твору Ліна та Алекс зустрічають один одного та закохуються, проте наприкінці цієї частини вони змушені розлучитися через нездоланні обставини. У другій частині герої все ще переживають болісну розлуку, і лише наприкінці третьої частини трилогії їм вдається знову поєднатися. Таким чином, очевидно стає ще одна характерна риса творів масової літератури, а саме – *поетика так званого «хепі-енду»*, або поетика щасливого кінця. Трилогія «Деліріум» завершується в душі поетичної справедливості, коли закохані знову зустрічають одне одного, сили добра перемагають, а сили зла, що заважали їхньому кохання, зазнають поразки. Наприкінці третьої частини трилогії – «Реквієму», заражені руйнують стіну, яка відділяла місто від дикої місцевості, та величезною хвилею заповнюють усі вулиці міста. Ліна та Алекс знаходять один одного у натовпі, зізнаються у тому, що протягом усього часу їхньої розлуки вони продовжували кохати один одного, та обіцяють більше ніколи не розлучатися:

«... Is it true?» I ask him.

«Is what true?» His eyes are the color of honey. These are the eyes I remember from my dreams.

«That you still love me», I say, breathless. «I need to know».

Alex nods. He reaches out and touches my face – barely skimming my cheekbone and brushing away a bit of my hair. «It’s true»... «Do you love me?» Alex asks. And I could cry; I could press my face into his chest and breathe in, and pretend that nothing has changed, that everything will be perfect and whole and healed again. But I can’t. I know I can’t.

«I never stopped.» ... Alex reaches out and places his hands on my shoulders. «I’m not going to run away again», he says.

«I don’t want you to», I tell him.

His fingers find my cheek, and I rest for a second against his palm, letting the pain of the past few months flow out of me, letting him turn my head toward his. Then he bends down and kisses me: light and perfect, his lips just barely meeting mine, a kiss that promises renewal... «I won’t let you go again» (Oliver, 2013).

Таке завершення є ідеальним фіналом будь-якої історії про двох закоханих – кохання перемагає усі незгоди, а головні герої нарешті віднаходять один одного. У читача складається враження, що більше ніщо не зможе зруйнувати такий щасливий союз, і закохані відтепер будуть разом до кінця життя. Поетика хепі-енду є невід’ємною рисою творів масової літератури, одним із головних завдань яких є задоволення потреби читачів у позитивних емоціях. У цьому виявляється компенсаторна функція мистецтва, яке має здатність виводити назовні невисловлені або потаємні мрії, бажання та страхи людини. Твори масової літератури відволікають читачів від повсякденності та буденних проблем, переносять їх в інший світ, зображують події, які є відсутніми у читачів у реальному житті, але які при цьому є бажаними та привабливими, а особливо історії кохання, які зачаровують своєю романтичністю та накалом пристрастей.

Висновки

В силу історичних і суспільних обставин жанр антиутопії став одним з найбільш популярних жанрів у масовій літературі. На сучасному етапі розвитку цього жанру відбувається процес його трансформації під впливом масової культури. Так, трилогія «Деліріум» містить в собі такі риси масової літератури, як популярність та комерційний попит, тривіальність та стереотипність, зображення вічних цінностей та проблем людства. Її ознаками є жанрова структурованість та схематичність, серійність, акцентування уваги на зображенні людських відносин, поетика «хепі-енду». У цьому дослідженні значна увага приділена ознакам жіночого роману у «Деліріумі». Так, у трилогії було виявлено такі риси зазначеного жанру, як: підвищена увага до проблеми кохання та боротьби за свої почуття; ідеалізація героїв; зіткнення несприятливих зовнішніх обставин, що перешкоджають їхньому кохання; доведення першорядного значення кохання в житті людини, щаслива розв'язка. Однак, як і в класичній антиутопії, у творі зображено державу з тоталітарною системою управління, а також наявна велика кількість образів, мотивів та мікросюжетів, що є схожими на відповідні образи, мотиви та мікросюжети у класичних творах цього жанру.

Отже, звернення до природних потреб та бажань людини, а також зображення екзотичних, у порівнянні із реальною дійсністю, обставин, у яких відбувається дія твору, апелює до широкого кола читачів. Саме тому твори масової літератури користуються такою шаленою популярністю. Роман-трилогія Лорен Олівер «Деліріум» є одним із найбільш популярних творів сучасності, який поєднує у собі риси як класичної антиутопії, так і масової літератури, що робить даний роман доступним та цікавим для широкого кола читачів. Саме у запозиченні рис масової літератури й полягає процес трансформації жанру антиутопії на сучасному етапі його розвитку.

Література

- Дашко, Е.Л. (2004). Жанр антиутопии в английской литературе первой половины XX в. *Культура народов Причерноморья*, 2(56), 43–47.
- Жаданов, Ю.А. (2010). Антиутопия второй половины XX века: творческий поиск новых перспектив жанра. *Вісник Севастопольського національного технічного університету. Серія: Філологія*, 102, 26–31.
- Купина, Н.А., Литовская, М.А., Николина, Н.А. (2009). *Массовая литература сегодня*. Москва: Флинта.
- Ланин, Б.А. (1993). Анатомия литературной антиутопии. *Общественные науки и современность*, 5, 154–163.
- Пархоменко, І.І. (2011). Антиутопія: інтерпретація в сучасному літературознавстві. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Філологія*, 61(936), 217–223.
- Скокова, Т.А. (2009). Специфика массовой литературы в эпоху постмодернизма. *Вестник Воронежского государственного университета. Серія: Филология. Журналистика*, 2, 95–100.
- Тузовский, И.Д. (2009). *Светлое завтра? Антиутопия футурологии и футурология антиутопий*. Челябинск: Челябинская государственная академия культуры и искусств.
- Фромм, Э. (2019). *Комментарии к "1984"*. Access mode: http://www.orwell.ru/library/novels/1984/russian/rnt_ef.
- Чанцев, А. (2007). Фабрика антиутопий: Дистопический дискурс в российской литературе середины 2000-х. *Новое литературное обозрение*, 86(4), 271–274.
- Черняк, М.А. (2009). *Массовая литература XX века*. Москва: Флинта.
- Шацкий, Е. (1990). Утопия и традиция. Москва: Прогресс.
- Шишкина, С.Г. (2009). *Истоки и трансформации жанра литературной антиутопии в XX веке*. Иваново: Ивановский государственный химико-технологический университет.
- Юрьева, Л.М. (2005). *Русская антиутопия в контексте мировой литературы*. Москва: ИМЛИ РАН.
- Oliver, L. (2011). *Delirium*. New York: HarperCollins Publishers Inc.
- Oliver, L. (2012). *Pandemonium*. New York: HarperCollins Publishers Inc.
- Oliver, L. (2013). *Requiem*. New York: HarperCollins Publishers Inc.

- Riesman, D. (1994). *Abundance for what? And other essays*. London: Chatto and Windus.
- Sargent, L. (1981). Utopias and dystopias in science fiction: 195–1975. In: *America as Utopia* (pp. 54–70). New York: Garland.
- The New York Times Book Review. (2019). Access mode: <http://www.nytimes.com/best-sellers-books/2013-03-24/series-books/list.html?date=2013-03-24&category=series-books&pagewanted=print>
- Watkins, S. (2012). Future shock: Rewriting the apocalypse in contemporary fiction. *Literature Interpretation Theory*, 23, 119–137.

References

- Dashko, E.L. (2004). Zhanr antyutopyy v anhljjskoj lyterature pervoj polovyny KhKh v. *Kultura narodov Prychernomoria*, 2(56), 43–47 [in Russian].
- Zhadanov, Yu.A. (2010). Antyutopyia vtoroj polovyny KhKh veka: tvorcheskyj poysk novykh perspektyv zhanra. *Visnyk Sevastopolskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Serii: Filolohiia*, 102, 26–31 [in Russian].
- Kupyna, N.A., Lytovskaia, M.A., Nykolyna, N.A. (2009). *Massovaia lyteratura sehodnia*. Moskva: Flynta [in Russian].
- Lanyn, B.A. (1993). Anatomia lyteraturnoj antyutopyy. *Obschestvennye nauky y sovremennost*, 5, 154–163 [in Russian].
- Parkhomenko, I.I. (2011). Antyutopiia: interpretatsiia v suchasnomu literaturoznavstvi. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu imeni V.N. Karazina. Serii: Filolohiia*, 61(936), 217–223 [in Ukrainian].
- Skokova, T.A. (2009). Spetsyfyka massovoj lyteratury v epokhu postmodernyzma. *Vestnyk Voronezhskoho hosudarstvennogo unyversyteta. Seryia: Fylolohyya. Zhurnalystyka*, 2, 95–100 [in Russian].
- Tuzovskij, Y.D. (2009). *Svetloe zavtra? Antyutopyia futurolohyy y futurolohyya antyutopyj*. Cheliabynsk: Cheliabynskaia hosudarstvennaia akademyya kultury y yskusstv [in Russian].
- Fromm, E. (2019). *Kommentaryy k «1984»*. Access mode: http://www.orwell.ru/library/novels/1984/russian/rnt_ef [in Russian].
- Chantsev, A. (2007). Fabryka antyutopyj: Dystopycheskyj dyskurs v rossyjskoj lyterature seredyny 2000-kh. *Novoe lyteraturnoe obozrenye*, 86(4), 271–274 [in Russian].

- Cherniak, M.A. (2009). *Massovaia lyteratura XX veka*. Moskva: Flynta [in Russian].
- Shatskyj, E. (1990). *Utopiya y tradytsiya*. Moskva: Prohress [in Russian].
- Shyshkyna, S.H. (2009). *Ystoky y transformatsyy zhanra lyteraturnoj antyutopyy v KhKh veke*. Yvanovo: Yvanovskij hosudarstvennyj khymyko-tekhnolohycheskij unyversytet [in Russian].
- Yuryeva, L.M. (2005). *Ruskaia antyutopyia v kontekste myrovoj lyteratury*. Moskva: YMLY RAN [in Russian].
- Oliver, L. (2011). *Delirium*. New York: HarperCollins Publishers Inc.
- Oliver, L. (2012). *Pandemonium*. New York: HarperCollins Publishers Inc.
- Oliver, L. (2013). *Requiem*. New York: HarperCollins Publishers Inc.
- Riesman, D. (1994). *Abundance for what? And other essays*. London: Chatto and Windus.
- Sargent, L. (1981). Utopias and dystopias in science fiction: 1950-1975. In: *America as Utopia* (pp. 54–70). New York: Garland.
- The New York Times Book Review. (2019). Access mode: <http://www.nytimes.com/best-sellers-books/2013-03-24/series-books/list.html?date=2013-03-24&category=series-books&pagewanted=print>
- Watkins, S. (2012). Future shock: Rewriting the apocalypse in contemporary fiction. *Literature Interpretation Theory*, 23, 119–137.

Рукопис статті отримано 11 квітня 2021

Рукопис затверджено до публікації 09 червня 2021

Інформація про автора

Пархоменко Еліна Олександрівна – викладач кафедри англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили; вул. 68-ми Десантників, 10, Миколаїв, 54000, Україна; e-mail: parkhomenko7343-1@uoel.uk; <https://orcid.org/0000-0002-7743-2747>